

Te Veldhuis

Zo loop ik tegen de volgende vragen aan. Hoeveel kandidaten mogen er meedoen? Op basis waarvan worden die kandidaten geselecteerd? Moet de gemeenteraad een voorkeursvolgorde aan de bevolking voorleggen als men er iemand uit heeft gehaald die men het beste vindt? Mogen de anderen van de sollicitatielijst meedoen die niet eerst bij de vertrouwenscommissie zijn geweest? Mogen, bij wijze van spreken, alle sollicitanten meedoen? Moet de gemeenteraad formeel, materieel of moreel worden gebonden aan de uitslag? Hoe is de Kroon aan de uitslag gebonden? Als een referendum wordt gehouden, moet men dan een absolute of een relatieve meerderheid eisen? Wanneer men meer dan twee kandidaten laat meedoen, moet dan een herstemming plaatsvinden waarbij de beste twee zijn betrokken wanneer niemand de absolute meerderheid heeft verkregen? Wat doet men met het opkomstpercentage in het kader van het stellen van representativiteitseisen? Wat doet men bij herbenoemingen? Stel dat iemand is benoemd die aan een referendum heeft meegedaan, en dat na zes jaar de aanbeveling wordt gedaan om hem niet opnieuw te benoemen? Moet daarover een referendum worden gehouden omdat de bevolking ook in eerste instantie op die manier een oordeel heeft gegeven? Stel dat er na drie jaar een vertrouwensbreuk ontstaat tussen gemeenteraad en burgemeester en dat die burgemeester wél nummer 1 stond op de lijst voor het referendum en ook nummer 1 werd en benoemd werd, moet dan de bevolking er opnieuw bij worden betrokken? Mogen twee, drie, vier burgemeesterskandidaten een verkiezingscampagne gaan voeren?

Voorzitter! Bij het overdenken van de spelregels, ben ik bij het einde van dat proces zover gekomen als men in het voorliggende amendement kan zien. Ik heb geprobeerd om ook voor een aantal andere onderdelen amendementen te maken, maar dat bleek buitengewoon moeilijk te zijn. Wat moet er bijvoorbeeld voor de verkiezingscampagne worden geregeld? Wat mag een burgemeester wat dat betreft nu wel en niet? Mag hij alleen campagne voeren in relatie met de functie van burgemeester of mag hij dat ook doen in verband met alles wat er in de gemeente gebeurt, óók

zaken waarover hij niets te vertellen heeft? Moet er een voorkeurslijst aan de bevolking worden voorgelegd? Is dat niet eerlijker tegenover de bevolking dan dat zij het hoort via de media, die aan de diverse leden in de gemeenteraad gaan vragen wie zij de beste vinden? Daar tegenover staat de vraag of je door het presenteren van een voorkeurslijst niet de keuzevrijheid van de burgers beperkt. Voor al dit soort vragen heb ik een oplossing gepresenteerd zoals die er nu ligt. Ik kan mij voorstellen dat je met een andere insteek – zelfs als je tegen het referendum bent – ook andere spelregels kunt inbrengen. Mevrouw Kant noemde er zo-even ook een. De belangrijkste vind ik die welke wij nu hebben vastgelegd en die erop neerkomen dat de gemeenteraad de uitslag van een referendum betreft bij zijn overwegingen. Dat wil zeggen dat de gemeenteraad er in beginsel mee kan doen wat hij wil. De tweede regel is dat niet iedereen mag meestemmen. Ook voor zo'n referendum moet de eis van minimaal 18 jaar gelden. Om het een beetje overzichtelijk te houden moet het aantal kandidaten worden beperkt tot twee. Op die manier wordt ook recht gedaan aan de vooraf plaatsgevonden hebbende kwaliteitstoets door de commissaris van de Koningin en de afwegingen van de vertrouwenscommissie en de raad over de benoembaarheid van kandidaten. Duidelijk is dan in ieder geval dat het om twee goede mensen gaat. De laatste regel is die omtrent het opkomstpercentage. Naarmate de binding van de gemeenteraad en de Kroon hoger wordt ingeschat, zal het opkomstpercentage hoger moeten zijn. Als het meer gaat om een uitslag in aanbevelende sfeer – dus naarmate gemeenteraad en Kroon meer hun eigen discretionaire bevoegdheid kunnen uitoefenen – is het vreemd om minimaal om 50%, 70% of zelfs 80% te vragen. In die zin zijn wij uiteindelijk op 30% uitgekomen, waarbij één van de twee kandidaten ongetwijfeld een absolute meerderheid zal verwerven. Dit is het uiteindelijke resultaat van onze worsteling met vragen. Ik hoop dat wij hiermee als medewetgever op zijn minst enige basis en richting hebben aan wat er zo ongeveer wordt verlangd. Ik durf niet te zeggen dat het een ideale eind-situatie is. Daarom heb ik de minister

gevraagd om het proces verder aan te kleden via de aangekondigde AMvB, in een circulaire, dan wel in overleg met de VNG.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 14.52 uur tot 15.20 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Karimi.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter! De politieke sancties die begin dit jaar tegen de Oostenrijkse regering zijn ingesteld, zijn nu opgeheven. Deze maatregelen van 14 andere lidstaten van de Europese Unie tegen Oostenrijk zijn genomen vanwege de deelname van de rechts-extremistische FPÖ aan de Oostenrijkse regering. Aan die situatie is echter niets veranderd. Bij mijn fractie leven dan ook veel vragen over de overhaaste stap van het opheffen van de sancties en over de manier waarop de Nederlandse regering in dezen heeft gehandeld.

In een spoeddebat met de minister-president willen wij dan ook dit onderwerp met de regering bespreken. De eerder ingenomen positie van Nederland, meermalen in deze Kamer verwoord door de minister-president, liet ook niets aan duidelijkheid te wensen over. Daarom vindt mijn fractie dat de minister-president in de Kamer moet uitleggen hoe dit nieuwe besluit van de 14 lidstaten, dat in tegenspraak is met de eerdere positie die Nederland heeft ingenomen, tot stand is gekomen. Hij moet hier ook uitleggen wat de inbreng van Nederland in dezen is geweest.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter! Ik meen dat mevrouw Karimi op

Voorzitter

haar wensen wordt bediend, want morgen hebben wij een algemeen overleg over Europese zaken. Dat is een prima gelegenheid waarbij dit onderwerp aan de orde kan komen, want elke fractie is in dit onderwerp geïnteresseerd.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Mevrouw de voorzitter! Het spoedkarakter van dit verzoek van mevrouw Karimi ontgaat mij ten enenmale, zeker gezien het feit dat de heer Verhagen gisteren om een brief over deze materie heeft gevraagd. Die brief zal er ongetwijfeld zijn vóór het algemeen overleg morgen over de Algemene Raad. Daarbij kan dit punt perfect worden geagendeerd. Ik ga er ook van uit dat dit gebeurt. Daar moeten wij er dus over spreken. Ik zie niet in waarom wij er apart een interpellatie aan moeten wijden.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Ik wil het verzoek van de fractie van GroenLinks toch wel steunen, omdat het goed is dat hier in het openbaar verantwoording wordt afgelegd over het gevolgde beleid. Ik wil het onderwerp nog wat verbreden: het gaat niet alleen om de vraag waarom de sancties nu zijn afgeschaft, maar ook om de vraag waarom die zo lang in stand zijn gehouden. Morgen bespreken wij in een algemeen overleg weliswaar de Algemene Raad, maar dat gaat met name over een informele bijeenkomst van het Gimnich-overleg. Ik steun de fractie van GroenLinks als zij meent dat wij dat overleg moeten voeren met de minister-president.

De heer **Van den Doel** (VVD): Voorzitter! Ik sluit mij graag aan bij het standpunt van de PvdA-fractie: morgen komt de Algemene Raad in een algemeen overleg aan de orde en dan kan dit onderwerp ook besproken worden.

De **voorzitter**: Het is belangrijk dat wij ervan uit moeten gaan dat de brief van de regering, waarom gisteren gevraagd is, de Kamer zo niet heden dan toch wel morgenvroeg bereikt. De heer Van Middelkoop merkte dit ook op. Dit stel ik vast.

Voorts stel ik vast dat er vandaag voor het spoeddebat geen ruimte op de agenda is. Vanavond staat het debat met de Nationale ombudsman op de agenda en aangezien dit debat

al twee keer is uitgesteld, stel ik dat echt niet nog een keer uit. Dit betekent dat de interpellatie toch niet eerder dan morgenmiddag of morgenavond gehouden kan worden. Het lijkt mij dan ook verstandiger als de Kamer eerst het algemeen overleg voert en daarna nagaat of het spoeddebat nog nodig is.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter! Het gaat om een uitermate belangrijk onderwerp. Dat weten wij ook allemaal. Voor het eerst in de geschiedenis van de Europese Unie was er sprake van zo'n actie van het instellen van sancties. Ook zijn die voor het eerst op deze manier opgeheven. Daarover is meermalen met de minister-president gesproken. Het algemeen overleg morgen wordt niet met de minister-president gevoerd, maar met de minister van Buitenlandse Zaken. Het gaat hierbij evenwel om de Europese Unie en een aangelegenheid van 14 lidstaten buiten de Europese Unie om. Mijn fractie vindt het, nogmaals, bijzonder belangrijk dat dit onderwerp plenair besproken wordt met de minister-president.

De **voorzitter**: Misschien kunt u nog even reageren op het feit dat het spoeddebat vandaag niet meer gehouden kan worden. Het gevolg hiervan is dat het morgen samenvalt met het reeds geplande AO. Ik wil niets afdoen van welke belangrijkheid dan ook, maar het onderwerp kan vandaag gewoonweg niet aan de orde komen.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Voorzitter! Hoe je hier verder ook over denkt, over het belang van deze zaak verschillen mevrouw Karimi en ik misschien niet van mening. Kan mevrouw Karimi nog uitleggen wat het spoedkarakter is?

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Het spoedkarakter is daarin gelegen, dat wij van mening zijn dat de minister-president hierover persoonlijk verantwoording in de Kamer moet afleggen.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Maar dat kan de volgende week toch ook!

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Het kan inderdaad ook de volgende

week, maar het probleem is dat wij dan te laat te zijn voor een bepaalde inbreng in de discussie. Het is heel erg belangrijk dat wij van de minister-president horen wat überhaupt de inbreng van Nederland in dezen is geweest en op welke manier de besluitvorming tot stand is gekomen.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Ik vind het van groot belang dat wij een debat hebben met de minister-president hierover, omdat het een besluit betreft van regeringsleiders. Derhalve wil ik nogmaals het verzoek van mevrouw Karimi ondersteunen. Wat mij betreft, kan het spoedeisende morgen in het algemeen overleg aan de orde komen, waarin de Kamer formeel bezwaar kan maken tegen het standpunt. Ik ben echter wel degelijk van mening, dat de minister-president hier verantwoording over het beleid ten aanzien van Oostenrijk moet afleggen en dat daartoe een bredere gelegenheid gezocht moet worden dan een algemeen overleg met de minister van Buitenlandse Zaken.

De **voorzitter**: Ja, maar het probleem is wel dat het pas de week daarop kan gebeuren. Dan heeft de heer Van Middelkoop gelijk als hij zegt dat wij dan de algemene beschouwingen hebben. Niets let de Kamer om dit bij de algemene beschouwingen aan de minister-president voor te leggen. Ik spreek mij niet uit over de inhoud, maar over het feit dat ik procedureel zo slecht uit de voeten kan met het voorstel omdat het vandaag niet meer mogelijk is en het morgen samenvalt met het algemeen overleg. Ik ben hier vrij machteloos, maar wij kunnen de stemmingsbel laten gaan en erover stemmen. Ik kan het niet anders voor u oplossen.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter! Is er een mogelijkheid dat de minister-president hier morgen aanwezig is voor een debat?

De **voorzitter**: Ik wil dat verzoek graag overbrengen, maar de Kamer heeft de stelregel dat de regering beslist wie zij naar een overleg stuurt. Ik kan hier een bijzonder verzoek naast leggen of de minister-president hierbij aanwezig is.

De heer **Van den Doel** (VVD): Voorzitter! Ik zie niet in waarom niet

Voorzitter

ook de minister van Buitenlandse Zaken daarop kan antwoorden. Wij zien dus geen noodzaak tot de aanwezigheid van de premier bij dat algemeen overleg.

De **voorzitter**: Maar hebt u er iets op tegen dat ik het verzoek overbreng?

De heer **Van den Doel** (VVD): Ik ben het met u eens, dat de regering zelf uitmaakt wie zij afvaardigt.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter! Ik sluit mij geheel aan bij de opmerkingen van de heer Van den Doel.

De heer **Patijn** (VVD): Ik wijs op het adagium dat de regering zelf bepaalt of zij voldoende is vertegenwoordigd om een bepaald onderwerp te bespreken. Ik vind de minister van Buitenlandse Zaken voor dit onderwerp een goed aanspreekpunt!

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Voorzitter! Mag ik het accent iets meer in de richting van mevrouw Karimi leggen? Geheel voor eigen rekening, meen ik te kunnen zeggen dat ik in uw geest spreek. Mevrouw Karimi heeft natuurlijk wel gelijk dat de minister-president als waarnemend minister van Buitenlandse Zaken meer dan eens hierover heeft gesproken. Ik zou het dus zeer op prijs stellen – ik neem aan, dat dit ook doorgeleid wordt – wanneer de minister-president er morgen bij is.

De **voorzitter**: Dat was ook inderdaad de intentie van mijn reactie. Het lijkt mij het beste dat wij het op die manier doen.

Ik stel voor, het stenogram van dit gedeelte van de vergadering door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Verhagen.

De heer **Verhagen** (CDA): Mevrouw de voorzitter! Hedenochtend konden wij in de krant lezen, dat een centrale rol voor Nederland is weggelegd in de vredesmissie naar Eritrea en dat op dit punt minister-president Kok overleg heeft gevoerd met onder andere de Canadese premier Chrétien en met de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Ik

verzoek u dan ook de CDA-fractie toe te staan om minister-president Kok en zo mogelijk ook de minister van Defensie De Grave en de minister van Buitenlandse Zaken zo spoedig mogelijk te interpellieren over de besluitvorming terzake en over de vraag of er informele toezeggingen dan wel aanbiedingen zijn gedaan op dit punt, opdat de Kamer in volle openheid een besluit kan nemen terzake en niet voor voldongen feiten geplaatst wordt.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter! Ik voel buitengewoon weinig voor dit verzoek. Het staat een fractie uiteraard vrij om een interpellatie aan te vragen. Wij zijn nu net bezig met de besprekingen in het kader van de commissie-Bakker, waardoor juist het belang wordt aangegeven van tijdige en volledige informatie. In die zin heeft de heer Verhagen gelijk. Maar ik ben niet van plan om, voordat er een kabinetsbesluit ligt, op basis van halve krantenberichten een interpellatie van de minister-president te vragen over zoiets belangrijks. Dat vind ik jammer voor het type besluitvorming dat juist zorgvuldig moet zijn.

De heer **Van den Doel** (VVD): Voorzitter! Ik sluit mij graag aan bij de opmerkingen van de heer Koenders. Het verzoek is volstrekt voorbarig. Er ligt nog geen enkele brief van de regering. Wij moeten de regering eerst rustig haar werk laten doen en dan is de Kamer aan bod.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter! Ik wil het verzoek graag steunen, vooral omdat er op dit moment al wordt gesproken over een eventuele invulling en over eventuele taken voor de Nederlandse defensie. Wat dat betreft, denk ik dat er al informatie is die met de Kamer te delen zou zijn. Het lijkt mij alleszins goed dat dit via een interpellatie gebeurt.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Voorzitter! Ik kom zo langzamerhand in een wat ongemakkelijke rol te zitten als mede-oppositiepartij. Ik heb er geen bezwaar tegen als er verslag wordt gedaan door de minister-president van datgene wat hij kennelijk heeft besproken met wie dan ook over dit onderwerp. Maar ik wil uitsluitend met een kabinet discussiëren over zoiets belangrijks als de uitzending

van militairen als er een besluit is genomen. Dat is altijd het geval geweest. Aangezien er kennelijk geen besluit is genomen, vind ik een debat, of het nu is in de vorm van een interpellatie of anderszins, voorbarig en niet goed.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! Ik ben het eens met de heer Van Middelkoop. Ik zou mij wel kunnen voorstellen dat er een brief wordt gevraagd, omdat het vermoeden bestaat dat er meer bekend is dan misschien bekend lijkt. Dat zou ik wel willen steunen, maar ik vind het te vroeg voor een debat.

De **voorzitter**: Ook hiervoor geldt trouwens dat er vandaag geen enkele ruimte voor is. Voor morgen betekent het dat een aantal andere dingen niet afgemaakt zullen kunnen worden, maar daarover moet de Kamer in meerderheid haar eigen afweging maken. In dit geval geldt iets anders dan bij het vorige onderwerp, want daar gold die samenloop met het algemeen overleg. Dat is hier waarschijnlijk niet aan de orde, behalve dat de minister-president natuurlijk niet én bij het algemeen overleg én tegelijkertijd hier voor de interpellatie kan zijn, laat staan dat ook nog de minister van Buitenlandse Zaken door u erbij wordt gevraagd. Ik vraag soms van Kamerleden toch ook een klein beetje aandacht voor het algemeen in de Kameragenda.

De heer Verhagen mag nu reageren op alles wat op zijn voorstel is gezegd.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Naar aanleiding van uw laatste opmerking dat ik ook wat rekening moet houden met het algemeen, zal ik het interpellatieverzoek handhaven, maar dit uitsluitend richten tot de minister-president. Ik denk dat ik dan tegemoet ben gekomen aan uw bezwaar dat ministers ook andere werkzaamheden hebben.

Ik kom bij de feitelijke gang van zaken. Juist de debatten die op het punt van de zorgvuldige besluitvorming terzake hebben plaatsgevonden en de hele discussie die wij nog krijgen over het onderzoek van de commissie-Bakker hebben in ieder geval aangetoond dat het reeds informeel toezeggen van deelname wel degelijk grote consequenties heeft, met name dat het de Kamer in een zodanige positie plaatst dat het

Voorzitter

onmogelijk is om nog een open afweging te maken. Juist om te verzekeren dat wij, in afwachting van de uitkomst van een debat dat nog moet plaatsvinden aan de hand van een besluit van het kabinet, niet voor voldongen feiten worden geplaatst, hecht ik eraan nu openheid van zaken te krijgen. Vanwege de mogelijkheid voor het parlement om een open afweging te maken, wil ik weten wat de exacte inhoud is van de besprekingen en de toezeggingen die op dit punt zijn gedaan. Daartoe handhaaf ik mijn verzoek om interpellatievragen te mogen stellen aan de minister-president. Ik ken de gebruiken in de Kamer. Normaal gesproken worden verzoeken op dat punt gehonoreerd.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter! Wij zitten nu in de fase van uitwisseling van argumenten. Nogmaals, ik denk dat het juist vanwege de zorgvuldigheid van de besluitvorming van belang is om het belangrijke instrument van interpellatie niet te hanteren in een vroeg stadium op allerlei deelaspecten. Door de D66-fractie is gevraagd om een brief. Ik kan mij daarbij aansluiten. In die zin krijgt u dan de informatie die u wilt. Dan kunt u alsnog kijken wat u ermee doet.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Voorzitter! Ik vraag mij af wat het karakter van zo'n debat zou moeten zijn. Het afleggen van verantwoording kan ook schriftelijk. Daarna kun je er altijd nog een debat over voeren. Maar een interpellatie in de klassieke zin mondt meestal uit in een motie. Welk type motie zou je je hierbij kunnen voorstellen: een motie van de Kamer die erop aandringt om iets wel of niet te doen. Naar mijn volle overtuiging – dat moeten wij ten principale maar eens uitdiscussiëren met de commissie-Bakker en met anderen – is dat precies de rol die de Kamer niet naar zich toe moet halen: de verdenking dat de Kamer militairen gaat uitzenden. Dat vind ik op dit moment een inhoudelijke bedenking tegen een debat.

De **voorzitter**: Daarom kunnen wij beter niet te veel ingaan op de inhoudelijke argumenten.

De heer **Van Middelkoop** (RPF/GPV): Voorzitter! Dit mag u

aftrekken van mijn spreektijd bij de commissie-Bakker.

De **voorzitter**: Oké.

De heer **Van den Doel** (VVD): De heer Verhagen heeft ook mij in zijn reactie niet overtuigd van de noodzaak van een interpellatiedebat. Ik vind het ook een overtrokken reactie om dit instrument in te zetten voor datgene wat zich heeft voorgedaan. Als de gevraagde brief komt, wordt de Kamer op de hoogte gesteld. Wij blijven in ieder geval tegen een interpellatiedebat. Desnoods moet daar dan maar over gestemd worden.

De heer **Hoekema** (D66): De regering regeert, de Kamer controleert. De door collega Giskes gevraagde brief zal hopelijk nieuwe informatie bevatten over het proces van besluitvorming in New York over de resolutie inzake de vredesoperatie. Daar moeten we op wachten. Door het kabinet is toegezegd, zo snel mogelijk een voorstel te doen als dat van toepassing is voor mogelijke Nederlandse deelname. Kortom, wij moeten op die brief wachten. Mijn fractie heeft dus geen enkele behoefte aan het steunen van het interpellatieverzoek.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter! Voor mijn fractie is het van uitermate groot belang dat we niet alleen informatie krijgen op het moment dat we "ja" of "nee" kunnen zeggen, maar dat we gezien de voorstellen van de commissie-Bakker voldoende op tijd worden geïnformeerd. Ook daarom steunen wij het interpellatieverzoek van collega Verhagen.

De heer **Van Bommel** (SP): Een argument dat nog niet is genoemd, is de tijdsdruk. Het zou gaan om een Veiligheidsraadsresolutie van vandaag, en om een missie volgende maand. Wanneer daarvoor in de gedachten van de regering een rol voor Nederland is weggelegd, denk ik dat het tijd is daarover zo snel mogelijk met de regering te debatteren.

De **voorzitter**: Ik heb al eerder gezegd dat dat vandaag in ieder geval niet zal gebeuren. Mijnheer Verhagen, ik wil best een stemming, zoals de heer Van den Doel voorstelt. We schorsen dan nu even en laten

de stemmingsbel gaan. Maar ik schat in dat u die stemming niet wint. Ik zeg dat maar gewoon, want we moeten procedureel ook een beetje voortgang krijgen. Daarom stel ik het volgende voor: ik moet toch al contact opnemen met de minister-president, gezien het verzoek van mevrouw Karimi. Dat doe ik ook over dit punt. Als het kan, vraag ik heden en anders morgenvroeg de brief waarom is gevraagd. Ik stel me voor dat wij morgenvroeg contact opnemen over hoe we verdergaan. Als u dan toch bij uw verzoek blijft, regelen we daarover morgen in ieder geval een besluit. Want, zoals gezegd, kunnen we vandaag die interpellatie toch niet meer houden.

De heer **Verhagen** (CDA): Dat begrijp ik. Maar in juli heb ik schriftelijke vragen gesteld en meteen na het reces heb ik om een brief gevraagd. Steeds is gezegd dat er geen besluit aan de orde was en dat de Kamer pas geïnformeerd zou worden als er een besluit is genomen. Tegelijkertijd horen wij continu dat er al veel verdergaande stappen worden gezet. Het vragen van een brief heeft daarom weinig zin. Een Kamer die op dit punt geïnformeerd wenst te worden, moet, juist gelet op de discussie die we op dit terrein hebben gevoerd, simpelweg "ja" of "nee" als antwoord op een aantal simpele vragen kunnen krijgen.

De **voorzitter**: Ik spreek me daar niet over uit. Ik spreek me ook niet uit over de inhoudelijke argumentatie van sommige leden waarom ze wel of niet op dit moment een interpellatie willen hebben. Het punt is dat die interpellatie vandaag toch niet meer wordt gehouden. Als de informatie die door een deel van de Kamer wordt gewenst, morgenvroeg hier is, kunnen we morgen eventueel een besluit nemen over het wel of niet houden van de interpellatie. Maar als u erop staat, laat ik nu de stemmingsbel gaan, en stemmen we er nu over. U moet het nu zeggen.

De heer **Verhagen** (CDA): Dan zullen we er morgen verder over praten aan de hand van een brief, waarin ik vooral informatie wil hebben over de exacte inhoud van toezeggingen die zijn gedaan aan de Canadese premier dan wel aan Kofi Annan, opdat wij op de hoogte worden gesteld van de stand van zaken met

Voorzitter

betrekking tot de vredesmissie in Ethiopië-Eritrea.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij heel duidelijk. Zo doen we het!

Het woord is aan mevrouw Noorman-den Uyl.

Mevrouw **Noorman-den Uyl** (PvdA): Mevrouw de voorzitter! Namens de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid verzoek ik u het verslag van het overleg over de onverzekerbare risico's van de Algemene nabestaandenwet op de plenaire agenda te zetten.

De **voorzitter**: Heeft dat haast?

Mevrouw **Noorman-den Uyl** (PvdA): Met mate.

De **voorzitter**: Dat betekent dat dat debat niet eerder dan over veertien dagen of drie weken kan worden gehouden, omdat we volgende week iets anders op de agenda hebben.

Mevrouw **Noorman-den Uyl** (PvdA): Ik denk dat de leden zich dat gerealiseerd hebben.

De **voorzitter**: Goed. Ik zal hierover later een voorstel doen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het rapport van de werkgroep Vijfde nota ruimtelijke ordening (27210).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Feenstra** (PvdA): Voorzitter! Het probleem waar de ruimtelijke ordening zich voor geplaatst weet, is groot. De uitdaging waarvoor zij staat, is eveneens groot. Wat is namelijk het probleem? Ik citeer het rapport: "De ruimtelijke ordening is opnieuw de grote structuren en de processen uit het oog verloren. Opnieuw zijn het de verstedelijkings- en openruimteopgaven waar alle energie in is gaan zitten. Van het enthousiasme voor de ruimtelijke ordening dat de vierde nota losmaakte, is weinig meer over. Integendeel, het beleidsveld heeft zich laten overvleugelen door sectorbeleid en internationale

ontwikkelingen waar het geen vat op heeft en de Vinex is versleten geraakt." Dat is veel kommer en kwel. Het roept zelfs de vraag op of er dan niets goed is gegaan, gemeten naar de eigenlijke doelstellingen, de toen geformuleerde doelstellingen, in en rond de steden, op het platteland, met de infrastructuur. Wellicht kan worden aangegeven wat er wel goed is gegaan.

Wat is dan die uitdaging? De uitdaging is om weer een echte nota te maken. Terecht heeft de Kamer ervoor gekozen het overbruggen van deze enorme spanningsboog tussen probleem en uitdaging uitgebreid en zorgvuldig te onderzoeken. Het rapport "Notie van ruimte" mag er zijn. Het pakt je op, neemt je mee en je leest het in één avond uit. Namens de PvdA-fractie wil ik de opstellers er op voorhand mee complimenteren en als zodanig de Kamer. Het misstaat bepaald niet als je zo'n complex vraagstuk als de ruimtelijke ordening zo grondig en gedegen kunt en wilt voorbereiden. De PvdA hecht van oudsher veel waarde aan de ruimtelijke ordening, maar niet vanuit een veronderstelde neiging tot dwangmatig plannen. Het gaat ons erom via integratie tussen sectoren een meerwaarde te laten ontstaan, zodat zorgvuldig met schaarse ruimte wordt omgegaan, zodat de kwaliteit van wonen en werken en die van natuur en landschap kan worden veiliggesteld en zodat de ruimtelijke mogelijkheden van ons land voor de economie en de kwaliteit van het bestaan duurzaam kunnen worden aangewend. Voor al deze doelstellingen geldt dat ruimtelijke ordening niet zomaar een beleidsinstrument is, maar een bepalend instrument kan zijn, met een sectoroverstijgende en integrerende taak.

Wie dat wil bereiken, moet de ruimtelijke ordening opwaarderen en haar legitimiteit en noodzakelijkheid actualiseren. Daar past een speciale inspanning vanuit de Kamer zeer wel bij, op zoek naar scherpzinnig en effectief beleid. Ruimtelijke ordening verdient het ook opgewaarderd te worden, van een beleid dat eerder dienstbaar was aan het kwantitatief mogelijk maken van het economisch herstel naar een beleid dat nu kwaliteit mogelijk moet maken.

Met een gemiddelde van 466 inwoners per vierkante kilometer is Nederland een dichtbevolkt land, niet alleen binnen Europa, maar zelfs

wereldwijd. Alleen al dat gegeven maakt duidelijk dat ruimtelijke ordening een zaak is van het allerhoogste belang. Ontwikkelingen op het terrein van werken, wonen, verplaatsen en recreëren kunnen het vanwege van de leefbaarheid niet stellen zonder een belangrijke mate van sturing. Goed beleid, in combinatie met goede voorzieningen maken een intensief benut land toch tot een leefbaar land.

De werkgroep heeft aanbevelingen opgesteld, waarmee de Kamer, maar ook het kabinet haar voordeel kan doen bij het formuleren van een eigentijds, toekomstgericht en, als het enigszins kan, tijdsbestendig ruimtelijkeorderingsbeleid. Een beleid, dat haar geëigende plaats weer inneemt, integrerend en kaderstellend, passend bij internationale trends en nationale prioriteitsstelling, in samenspel met de medeoverheden – die wil ik nadrukkelijk noemen – altijd met en voor de burger. Die verlangt namelijk kwaliteit bij wonen en werken, in de stad en in het landelijk gebied.

De werkgroep heeft zeven aanbevelingen voor de vijfde nota geformuleerd. In deze aanbevelingen worden heel openhartig en kritisch de tekortkomingen van het ruimtelijkeorderingsbeleid benoemd, maar er worden ook aanzetten gegeven tot verbetering, als randvoorwaarden voor de vijfde nota als een echte ruimtelijkeorderingsnota. Voordat ik op deze aanbevelingen inga, heb ik eerst een paar vragen aan de werkgroep.

In de derde nota stond het spreidingsbeleid centraal. In de vierde nota werd no-nonsense gekozen voor economisch herstel en structuurversterking, met mainports en hoofdtransportassen, met stedelijke knooppunten en grootstedelijke vestigingsmilieus, noodzakelijkerwijs. Waar moet nu de vijfde nota beleidsmatig op worden gericht? De PvdA wil kwaliteit centraal stellen; kwaliteit in het stedelijk gebied en in het landelijk gebied, mainportontwikkeling binnen kwaliteitgrenzen, infrastructuur gebonden aan hoge inpassingseisen en een hoogwaardige natuur en een hoogwaardig landschap. Deelt de werkgroep deze ondubbelzinnige keuze voor kwaliteit?

In het eerste deel van de vierde nota werd om economisch dwingende redenen gekozen voor "doen waar je goed in bent", met een